

gens unga intellektuella finna hopp för att en sådan utveckling redan börjat så smått. Genom sin kunskap, djärvhet och fantasi har Galbraith själv visat vägen. Jag hoppas att han får många läsare och att andra debattörer vill slå in på samma väg. Det är värt ett par timmar att bli av med några av sina värsta fördomar.

IDEOLOGISK STRIPEASE

Om man bortser från ett fåtal professionella journalister är skribenter och samhällsdebattörer som inte bara har goda idéer utan även kan uttrycka dem slagkraftigt och med fyndiga formuleringar mycket sällsynta fåglar i dagens svenska samhälle. Om fåglarna dessutom är kunniga och sakliga blir de ännu större rariteter.

Sådana ovanliga djur bör givetvis vårdas ömt. Men när man stöter på dem måste man vara medveten om risken att förblindas av deras prållighet. Man kan inte undgå intrycket att *Daniel Tarschys* och *Carl Tham* med sin debattbok *Den nygamla vänstern* (Bonniers, Stockholm 1967, 194 s, 24:50) i viss utsträckning lyckats dupera till och med mycket garvade kritiker (Lagercrantz, Tingsten m fl) genom sin stundtals förludande skickliga och eleganta formuleringskonst. De och flera andra bedömare har höjt de båda ungliberalernas debattbok till skyarna, kallat den för lysande, ett av de viktigaste diskussionsinläggen i 60-talets idédebatt, briljant o s v. Jag vill långtifrån lämna någon smolk i de båda författarnas glädjemjolk men måste ändå anmäla att deras debattlust och slagfärdighet ibland går till överdrift, lockar dem att döda myggor med slägga eller i några fall till och med att sänka kravet på saklighet. Att höja deras bok till skyarna tycker jag därför är något omotiverat. Men det motsäger ändå inte det faktum att *Daniel Tarschys* och *Carl Tham* enligt min mening skrivit en efter svenska för-

hållanden ytterst stimulerande, idérik, välskriven och humoristisk bok med sin tyngdpunkt mitt i några av de väsentligaste idépolitiska frågorna i dagens svenska samhällsdebatt.

"Den nygamla vänstern" — titeln är typisk för författarnas fyndighet — innehåller en granskning och uppgörelse med ett urval av "den nya vänsterns" främsta idéer: alienationen och annan begreppsapparatur hämtad från Marx, den borgerliga hegemonien genom press och andra massmedias åsiktspåverkan, profitbegreppet, den ekonomiska demokratin, klasskampen, "utsugningen" av u-länderna samt det förträffliga med socialistiska diktaturer och det förhatliga med högerdiktaturer. På punkt efter punkt granskar Tarschys och Tham den nya vänsterns resonemang i dessa frågor, angriper obönhörligen vänsterns ofta bristande logik och ersätter dess dogmer med egna fakta. Nästan allt detta genomförs med utmärkt skicklighet men jag har fått intrycket att författarna i en del fall är okänsliga för vänsterdebattörernas sätt att tänka, d v s att de båda kontrahenterna helt enkelt talar olika språk. Tarschys och Tham har ibland gjort det något lätt för sig genom att förlöjliga och ironisera över den nya vänstern och jag kan föreställa mig att dess representanter invänder att författarna i vissa frågor överhuvud taget inte förstått det språk och den argumentering som vänstern använder. Jag har själv inte kunnat undgå intrycket att Tarschys och Tham i en del resonemang saknat tillräckligt mycket god vilja för att på allvar sätta sig in i den nya vänsterns tankevärld. I andra frågor däremot har de gjort det med en nästan överdriven grundlighet.

Det väsentliga med "Den nygamla vänstern" är just dess slutsats: att den nya vänstern är en gammal vänster. Dess kappsäck innehåller hundraårigt gammalt gods som i all hundraårig sak är främmande för dagens samhälle. Med sitt fasthållande vid gamla värderingar och en gammal begreppsapparat är den nya vänsterns företrädare enligt författarna nästan religiöst dog-

matiska och vägrar att se verkligheten som den är. När deras teorier inte stämmer på det svenska samhället flyr de till utlandet eller påstår helt enkelt att hela svenska folket, utom just de själva, utan att veta om det är vilselett av ett fåtal kapitalistiska utsugare. Tarschys-Tham visar hur ihåligt den nya vänsterns resonemang ofta är men det måste i sanningens namn också erkännas att författarna inte på alla punkter är helt främmande för vänsteridéer. Tvärtom säger de ibland rent ut att de sympatiserar med en del av den nya vänsterns idéer och att en av dess stora förtjänster är att den fört fram ett flertal mycket väsentliga samhällsfrågor i debattens centrum.

Den nya vänstern utsätts av Tarschys-Tham för en avklädning utan like. Den förklaras vara talesman för urreaktionära idéer, ha en "konstitutionell oförmåga" att begripa vad problemen gäller, genom sin ideologiska fastlåsning vara indolent och likgiltig inför de svältande u-ländernas problem, vara barrikadnostalgiker och längta efter "den gamla goda tiden när arbetarkvarteren jäste, hatet pyrde och magarna skrek". I en träffande formulering säger författarna att "alla socialistiska generationer hittills har haft känslan av att leva för tidigt. Den nya vänstern är den första som har känslan av att leva för sent." Sammanfattningsvis karakteriserar Tarschys-Tham den nya vänstern på följande sätt. "Idéer är inte bra för att de är nya eller gamla; de är bra för att de är bra. Ingenting hindrar att man på historiens ryktbara sophög hittar ett och annat av värde. En annan möjlighet är att man hittar skräp. Vi menar nu att den nya vänsterns fynd företrädesvis har varit av det senare slaget." Det är formuleringar som torde inkassera många applåder bland alla dem som befinner sig till höger om den nya vänstern.

"Den nygamla vänstern" är i huvudsak en debattbok. Den är i stora stycken också starkt polemisk men i andra innehåller den även en givande granskning av sakfrågor inom de problemområden som den nya vänstern tidigare an-

sett sig ha haft på entreprenad. Enligt min mening är det dessa avsnitt som är bokens väsentligaste, framför allt kapitlet om u-länderna och problemet demokrati eller diktatur. Avsnittet om alienationen är visserligen också givande men ofta obehagligt överlägset i tonen på ett sätt som inte är nödvändigt för en saklig granskning. Det är också betecknande att den humoristiska frejdighet med vilken författarna på många ställen granskar och avrättar den nya vänsterns skåpmat snabbt falnar när de närmar sig problemområden som de själva känner starkt för, nämligen u-ländernas utveckling och framtid. Där är säkerheten inte längre lika stor som i andra resonemang utan de trevar sig fram från åsikt till åsikt och kommer naturligt nog fram till slutsatsen att u-ländernas problem måste angripas på ett pragmatiskt sätt. Det är också en av bokens förtjänster att den visar hur nödvändigt det är att ha ett pragmatiskt i stället för ett dogmatiskt betraktelsesätt om man har ambitionen att nå konkreta resultat.

Tarschys och Tham har en imponerande kunskapskälla att ösa ur. De underlåter inte heller att i detalj redovisa sina olika källor, vilka sannerligen inte är få. Men beläsenheten i framför allt statsvetenskap och idéhistoria hindrar inte att en del av deras uttalanden har en något naiv prägel. Det gäller enligt min mening bl a deras diskussion av maktförhållandena i det svenska samhället där de tex påstår att de stora företagens styrelse och direktörer har "en viss makt inom den ram den ekonomiska lagstiftningen och allmänna politiken medger". Det torde knappast vara en överdrift. Dessutom tycker jag att de något glättigt och blåögt glider förbi problemet om reklamens roll i samhälls-ekonomi. De säger att frågan är komplicerad och att den inte skall diskuteras av dem men gör ändå vissa konstateranden. Att påstå att reklamens främsta resultat, vid sidan av dess informationsvärde, är att den "kanaliserar redan existerande behov mot bestämda målobjekt" är enligt min mening antingen en grovt demago-

gisk förenkling eller också uttryck för blåögdhet. Det är fullt klart att på det området har författarna inte öst ur lika förnämliga källor som på det statsvetenskapliga.

Att jag här fört fram kritiska synpunkter på Tarschys-Thams debattbok beror mera på att jag tycker mig ha funnit en brist på balans i tidigare bedömningar än på att jag tycker att boken är dålig. "Den nygamla vänstern" är tvärtom en ovanligt frisk och stimulerande debattbok som bör läsas av alla med det minsta intresse för samhällsdebatten. Det är glädjande att idédebatten har tillförts intellektuellt väsentligt stoff från andra än företrädare för den nya vänstern. Jag hoppas att det inte är en engångsföreteelse.

U-LANDSSKATTER

Företag med verksamhet i u-länderna kan ha svårt att få adekvat information om dessa länders skatteförhållanden. Även om man naturligtvis alltid måste lita till lokalt erfaren expertis, är det i regel av värde att för egen del skaffa sig en överblick över vad som gäller. Också för svensk publik kan i det sammanhanget en skriftserie, *Steuern in Entwicklungsländern*, vara av intresse. Den är utgiven av Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, Herne/Berlin, och omfattar hittills fem ca 100-sidiga arbeten om beskattningen av tyska enskilda investeringar i Nigeria, Pakistan, Chile, Filippinerna och Marocko. Serien produceras vid Forschungsstelle für Internationales Steuerrecht i München. Framställningarna fyller rimliga krav på pålitlighet och "inside information".

Leif Mutén